

ምዕራፍ ስምንት

ውሳኔ ላይ መድረስ

የምዕራፉ አላማዎች

- ውሳኔ ምንድነው ውሳኔ ላይ መድረስ እንዴት ይቻላል
- የቃላት ፍቺ

የቃለመጠየቅ ዝግጅትና አቀራረብ መመሪያ

ውሳኔ ምንድነው?

ውሳኔ ማለት በአንድ ጉዳይ ላይ ብዙ አማራጮች ሲኖሩ፣ ከእነዚያ አማራጮች መካከል አንዱን መምረጥ ወይም አንድ የተወሰነ እርምጃ ለመውሰድ መወሰን ማለት ነው። ውሳኔ ማድረግ የዕለት ተዕለት ሕይወታችን ወሳኝ አካል ሲሆን፣ በትናንሽም ሆነ በትልልቅ ጉዳዮች ላይ ውሳኔ እንወስናለን።

የውሳኔ ዓይነቶች

1. **ቀላል ውሳኔዎች**: እነዚህ ብዙ ጊዜ በትንሽ ጊዜ ውስጥ የሚወሰኑ እና ያን ያህል የረጅም ጊዜ ተጽእኖ የሌላቸው ውሳኔዎች ናቸው። ለምሳሌ:- ዛሬ ምን ልበላ? ምን ዓይነት ልብስ ልልበስ? ወዘተ።

2. **አስቸጋሪ ውሳኔዎች**: እነዚህ ብዙ ጊዜ ረዘም ያለ ጊዜ የሚወስዱ፣ ከፍተኛ ትኩረት የሚሹ እና የረጅም ጊዜ ተጽእኖ ያላቸው ውሳኔዎች ናቸው። ለምሳሌ:- የትኛውን የትምህርት መስክ ልከተል? ከየትኛው ሰው ጋር ትዳር ልመስርት? የትኛውን ሥራ ልስራ? ወዘተ።

ውሳኔ ላይ መድረስ እንዴት ይቻላል?

ውሳኔ ላይ ለመድረስ የሚረዱ የተለያዩ ስልቶች አሉ፤ እነሆ ጥቂቶቹ፡-

1. ችግሩን ወይም ጉዳዩን መረዳት

- በመጀመሪያ ውሳኔ መውሰድ የሚፈልጉትን ጉዳይ ወይም ችግር በደንብ ይረዱ። ለምን ውሳኔ መውሰን እንዳለብዎ፣ ምን ዓይነት ተጽዕኖ ሊያመጣ እንደሚችል፣ ወዘተ በደንብ ያስቡ።
- ጉዳዩን በተለያዩ አቅጣጫ ለመረዳት ይሞክሩ።

2. አማራጮችን መለየት

- ሊኖሩ የሚችሉትን አማራጮች ሁሉ ይዘርዝሩ። ምንም አማራጭ ትርጉም የሌለው ቢመስልም ይጻፉት።
- ሁሉንም አማራጮች ከተመለከቱ በኋላ፣ አዋጭ የሚመስሉትን ይለዩ።

3. እያንዳንዱን አማራጭ መገምገም

- እያንዳንዱን አማራጭ በደንብ ይገምግሙ።
- የእያንዳንዱን አማራጭ መልካም እና መጥፎ ጎኖች፣ የሚያስከትለውን ውጤትና ለእርስዎ ያለውን ጠቀሜታ ያስቡ።

4. መረጃ መሰብሰብ

5. እሴቶችን ማገናዘብ

- የራስዎን እሴቶችና ቅድሚያ የሚሰጧቸውን ነገሮች ያስቡ።

6. ስሜትዎን ማስተካከል

- በውሳኔ ጊዜ ከስሜት ይልቅ በምክንያታዊነት ለማሰብ ይሞክሩ።

7. አንድ አማራጭ መምረጥ

- ሁሉንም አማራጮች ከመረመሩ በኋላ፣ በጣም የሚስማማዎትን አማራጭ ይምረጡ

8. ውሳኔውን መከታተል እና መገምገም

- ውሳኔ ከወሰኑ በኋላ ውጤቱን ይከታተሉ።

➤ ጠቃሚ ለውሳኔ ምረድ ነጥቦች ፡-

- ✓ ጊዜ ይውሰድ
- ✓ ከሌሎች ጋር ይወያዩ
- ✓ አዎንታዊ አስተሳሰብ ይኑርዎት
- ✓ ከስህተቶች ይማሩ

የቃላት ፍቾች

- የቃላት ፍቾች ማለት አንድ ቃል ምን ማለት እንደሆነ፣ ምን ዓይነት ሐሳብን ወይም ነገርን እንደሚወክል ግልጽ አድርጎ ማስረዳት ማለት ነው።
- **አውዳዊ ፍቺ** ማለት አንድ ቃል በአረፍተ ነገር ውስጥ ወይም በተወሰነ ጽሑፍ ውስጥ ሲገባ የሚኖረው ልዩ ትርጉም ማለት ነው። ቃሉ ራሱን ችሎ አንድ ዓይነት ትርጉም ሊኖረው ቢችልም፣ በተወሰነ አውድ ውስጥ ሲገባ ግን ትንሽ የተለየ ወይም ይበልጥ የተወሰነ ትርጉም ሊኖረው ይችላል። ይህ ልዩነት የሚፈጠረው በቃሉ ዙሪያ ባሉት ሌሎች ቃላት፣ በጽሑፉ ርዕስ፣ ወይም በሁኔታው ምክንያት ነው።
- **መዝገበ ፍቾች** ማለት ቃላትን፣ ሐረጎችን፣ ፈሊጦችን እና ሌሎች የቋንቋ ክፍሎችን በፊደል ቅደም ተከተል (ብዙውን ጊዜ) የሚያስቀምጥና ለእያንዳንዳቸው ትርጉም፣ አጠቃቀም፣ አመጣጥ (መነሻ ቃል)፣ ተመሳሳይ ቃላት ፣ ተቃራኒ ቃላት እና ሌሎችንም መረጃዎች የሚያቀርብ መጽሐፍ ወይም ዲጂታል ምንጭ ነው። መዝገበ ፍቾች በቋንቋ ትምህርት፣ በትርጉም፣ በምርምር እና በአጠቃላይ ዕውቀት ማሳደግ ረገድ ትልቅ ሚና ይጫወታሉ።

ቃለ መጠይቅ

- ቃለ መጠይቅ ማለት ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ሰዎች በአንድ የተወሰነ ርዕሰ ጉዳይ ላይ የሚወያዩበት ወይም ጥያቄዎችን እየተጠያየቁ መረጃ የሚለዋወጡበት ሂደት ነው። ቃለ መጠይቆች በተለያዩ ምክንያቶች ሊደረጉ ይችላሉ፤ ለምሳሌ፡-
 - ስራ ለመቀጠር
 - የትምህርት እድል ለማግኘት
 - ስለ አንድ ነገር መረጃ ለማግኘት
 - ለጥናትና ምርምር
 - ስለ አንድ ሰው ወይም ጉዳይ መረጃ ለማሰባሰብ

- የቃለመጠየቅ ዝግጅትና አቀራረብ መመሪያ

❖ **ቀዳሚ ዝግጅት**

- 1 ስለ ቃለ መጠይቁ ዓላማ በቂ ግንዛቤ ማግኘት እና ጥያቄዎች በቅድሚያ ማዘጋጀት
- 2 ለቃለ መጠየቁ ቀደም ብሎ ቀጠሮ መያዝ ቀጠሮ ለመያዝ በሚከተሉት መጠቀም ይቻላል ።
- ደብዳቤ መጻፍ የቴሌፎን ጥሪ
- በግንባር በማነጋገር
- 3 ቦታውን ቀኑንና ሰዓቱን ጠይቀው እንድወስኑ ማረጋገጥ
- 4 አስፈላጊ ሰነዶችን ማዘጋጀት
- 5 የቀጠሮ ሰዓት ማክበር

የቃለ መጠይቅ አቀራረብ መመሪያ

❖ የቃለ መጠይቅ አቀራረብ

- ለተጠያቂው እራሳችንን በስርዓት ማስተዋወቅ
- ጥያቄዎቻችንን ግልጽና ቀጥተኛ ማረግ
- በምንጠይቅበት ወቅት ትሁትና ቁምነገረኛ መሆን
- ጥያቄዎቻችንን እያቀረብን በጽሞና ማዳመጥ
- ዋና ዋና ሐሳቦችን መያዝ ማመስገን
- ጠቅላላ ዘገባችንን ተጽፎ ማቅረብ

ለሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ ሰጡ

1. ውሳኔ ምንድን ነው?
2. «የውሳኔ ሐሳብ ላይ መድረስ» የሚለውን ሐሳብ አብራሩ::
3. ሁሉም ሰው ለሁሉም ነገር ትክክለኛ ውሳኔ መስጠት የሚችል ይመስላችኋል? ለምን?
4. አንድ ሰው የውሳኔ ሐሳብ ላይ የሚደርሰው እንዴት ነው?
5. በጋራ ተወያይቶ የመወሰን ጥቅሙ ምንድን ነው?
6. ውስጣዊ ግፊት ውሳኔ ላይ የሚያደርሰው እንዴት ነው?
- 7- ውሳኔ ላይ በመድረስ ረገድ በሕፃናትና በአዋቂዎች መካከል ያለው አንድነትና ልዩነት ምንድን ነው?
8. ውጭ ሀገር የሚሄዱ አንዳንድ ሰዎች የሚደርሱበት የውሳኔ ሐሳብ ምንድን ነው ተባለ? የሚያስከትለውስ ጉዳት ምንድን ነው?
9. በአንድ ስብሰባ ላይ ውሳኔ የሚተላለፈው እንዴት ነው;

ቀጥሎ የቀረቡት ጥያቄዎች ከተሰጡት አማራጮች ትክክለኛ የሆነ መልስ ምረጡ።

1. "በዚህ ጉዳይ ላይ የመጨረሻውን ውሳኔ ነገ እንሰጣለን።"

"ውሳኔ" የሚለው ቃል በዚህ አረፍተ ነገር ምን ማለት ነው?

ሀ) ሐሳብ ለ) ፍላጎት ሐ) ምርጫ መ) መመሪያ

2. "ልጄ በጣም አስተዋይ ስለሆነ በቀላሉ ይማራል።"

በዚህ አረፍተ ነገር "አስተዋይ" የሚለው ቃል ምን ማለት ነው?

ሀ) ተጫዋች ለ) ብልህ ሐ) ሰነፍ መ) ዝምተኛ

3. "አበቦቹ በፀደይ ወቅት ያብባሉ።"

"ማበብ" የሚለው ቃል በዚህ ዓረፍተ ነገር ምንን ይገልጻል?

ሀ) መድረቅ ለ) መለወጥ ሐ) ማደግ መ) መውደቅ

4. ለ"ምርጥ" ቃል ተመሳሳይ ፍቺ ያለው ቃል የትኛው ነው?

ሀ) መጥፎ ለ) ተራ ሐ) በጣም ጥሩ መ) ቀላሉ

5. ለ"መፍራት" ቃል ተመሳሳይ ፍቺ ያለው ቃል የትኛው ነው?

ሀ) መውደድ ለ) መጨነቅ ሐ) መደሰት መ) ማመን

6. ለ"ዝምታ" ቃል ተመሳሳይ ፍቺ ያለው ቃል የትኛው ነው?

ሀ) ጩኸ ት ለ) ፋጩት ሐ) ጸጥታ መ) ንግግር

7. ለ"እውነት" ቃል ተቃራኒ ፍቺ ያለው ቃል የትኛው ነው?

ሀ) ሐሰት ለ) እርግጠኝነት ሐ) ጥርጣሬ መ) እውቀት

8. ለ"ውስጥ" ቃል ተቃራኒ ፍቺ ያለው ቃል የትኛው ነው?

ሀ) ዙሪያ ለ) ውስጥ ሐ) ውጭ መ) መሀል

9. ለ"ማሸነፍ" ቃል ተቃራኒ ፍቺ ያለው ቃል የትኛው ነው?

ሀ) መፎከር ለ) መሸነፍ ሐ) መወዳደር መ) መከፈል

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በጥንቃቄ አንብበው ትክክለኛውን መልስ ይምረጡ።

1. በቃለ መጠይቅ ዝግጅት ላይ የመጀመሪያው እርምጃ ምን መሆን አለበት?

ሀ) የቃለ መጠይቁን ቦታ መወሰን

ለ) ጥያቄዎችን በቅድሚያ ማዘጋጀት

ሐ) ለቃለ መጠይቁ ተገቢውን ልብስ መምረጥ

መ) የቃለ መጠይቁን ሰዓት ማረጋገጥ

2. ቃለ መጠይቅ ለማድረግ ቀጠሮ ለመያዝ የማይቻለው የትኛው ነው?

ሀ) ደብዳቤ መጻፍ

ለ) የቴሌፎን ጥሪ ማድረግ

ሐ) በግንባር ማነጋገር

መ) በኢንተርኔት መልዕክት መላክ

3. ቃለ መጠይቅ ለማድረግ ቀጠሮ ሲይዙ ምንን ማረጋገጥ ያስፈልጋል?

ሀ) የቃለ መጠይቁን አይነት ብቻ

ለ) የቃለ መጠይቁን ቦታ ብቻ

ሐ) የቃለ መጠይቁን ቀን እና ሰዓት ብቻ

መ) ቦታውን፣ ቀኑንና ሰዓቱን

4. ቃለ መጠይቅ በሚያደርጉበት ጊዜ ምንን ማክበር አስፈላጊ ነው?

ሀ) በስልክ ማውራት

ለ) የቃለ መጠይቁን ሰዓት ማክበር

ሐ) ጫጫታ ማድረግ

መ) ለብቻ መነጋገር

8. ቃለ መጠይቅ ስናደርግ ለምንጠይቃቸው ጥያቄዎች መልስ ሲሰጡን ምን ማድረግ አለብን?

ሀ) ዝም ብሎ ማየት ለ) ስልክ መደወል ሐ) በጽሞና ማዳመጥ መ) ማቋረጥ

9. ቃለ መጠይቅ ስናደርግ ልናደርጋቸው ከሚገቡ ነገሮች አንዱ የትኛው ነው?

ሀ) መጨቃጨቅ

ለ) ዋና ዋና ሐሳቦችን መያዝ

ሐ) ብዙ ማውራት

መ) መሳለቅ

10. ቃለ መጠይቁ ከተጠናቀቀ በኋላ ምን ማድረግ አለብን?

ሀ) ዝም ብሎ መሄድ

ለ) ማመስገን ብቻ

ሐ) ጠቅላላ ዘገባችንን ጽፈን ማቅረብ

መ) መሳደብ

